

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 20793/07 ve 29240/07

Nesrin İSTANBULLU / TÜRKİYE

ve Zehra AYDIN / TÜRKİYE

Başkan

Paul Lemmens,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Helen Keller,

Ksenija Turković,

Egidijus Kūris,

Robert Spano,

Jon Fridrik Kjølbro

ve Bölüm Yazı İşleri Müdürü Stanley Naismith'in katılımıyla 29 Eylül 2015 tarihinde, Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci

Bölüm), Davalı Hükümet tarafından sunulan görüşler ve bu görüşlere başvuranlar tarafından cevaben sunulan görüşler ile yukarıda belirtilen, 2 Mayıs 2007 ve 25 Haziran 2007 tarihlerinde sunulan başvuruları dikkate alarak, yapılan müzakerelerin ardından aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAYLAR

1. Birinci başvuran Nesrin İstanbullu, 1963 doğumlu Türk vatandaşıdır ve Ankara'da ikamet etmektedir. İkinci başvuran Zehra Aydın, 1958 doğumlu Türk vatandaşıdır ve Ankara'da ikamet etmektedir. Başvuranlar, Ankara Barosu'na bağlı Avukat M. İstanbullu tarafından temsil edilmişlerdir.

2. Türk Hükümeti ("Hükümet"), kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

A. Davanın Koşulları

3. Başvuranların davasına ilişkin koşullar, taraflarca dile getirildiği şekliyle, aşağıdaki gibi özetlenebilir.

4. Marmara Denizi kıyısında yer alan İzmit'te 17 Ağustos 1999 gecesi, Richter ölçeğine göre 7,4 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Yaşanan depremde, resmi rakamlara göre 17.840 kişi hayatını kaybetmiş; 43.953 kişi yaralanmıştır. Bölgede, toplam 13.600 bina yıkılmıştır.

5. Söz konusu tarihte, başvuranların erkek kardeşi, erkek kardeşinin eşi ve çocuğu ikamet ettikleri binanın enkazı altında kalarak hayatlarını kaybetmişlerdir.

6. Bu çerçevede, Kocaeli Cumhuriyet Savcısı tarafından (Bundan böyle "savcı" olarak anılacaktır) binayı yapan A.A. isimli müteahhit ve inşaatın teknik sorumlusu olan T.M.A hakkında ceza soruşturması açılmıştır.

7. Savcı, 2 Nisan 2001 tarihinde, söz konusu binanın inşa edildiği tarihi dikkate alarak, zamanaşımı nedeniyle iki şüpheli hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

8. Sakarya Ağır Ceza Mahkemesi, 12 Temmuz 2001 tarihinde, başvuranların itirazı üzerine kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın iptal edilmesine karar vermiştir. Nitekim, Sakarya Ağır Ceza Mahkemesi, Yargıtay'ın 21 Mart 2001 tarihli kararına göre, mevcut durumda zamanaşımı süresinin ancak depremin meydana geldiği tarihten itibaren başladığını değerlendirmiştir.

9. Savcı, 12 Nisan 2002 tarihinde, ihmal ve tedbirsizlikle başkasının hayatını tehlikeye atmanın yanı sıra ihmal ve tedbirsizlikle ölüme sebebiyet verme nedeniyle müteahhit ve inşaatın teknik sorumlusu hakkında iddianame düzenlemiştir.

10. Başvuranlar, 19 Eylül 2002 tarihinde, ceza yargılamasına müdahil taraf olarak katılmayı talep etmişlerdir. Kocaeli Ağır Ceza Mahkemesi (bundan böyle "Ağır Ceza Mahkemesi" olarak anılacaktır), belirtilmeyen bir tarihte, ilgililerin talebini kabul etmiştir.

11. Ağır Ceza Mahkemesi, 29 Nisan 2003 tarihinde, binayı yapan müteahhit hakkında tutuklama kararı vermiştir.

12. T.M.A., ilk defa Ağır Ceza Mahkemesi'nde 20 Mayıs 2003 tarihinde dinlenmiştir. İlgili şahıs, binanın inşası esnasında meydana gelen usulsüzlükler nedeniyle görevinden istifa ettiğini ve 9 Mart 1981 tarihli bir mektupla İzmit Belediyesi'ni söz konusu usulsüzlüklerden haberdar ettiğini belirtmiştir. İlgili Belediye, bilinmeyen bir tarihte, ihtilaf konusu mektubu Ağır Ceza Mahkemesi'ne iletmiştir.

13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin talebi üzerine, binanın yıkılması ile ilgili olarak bir bilirkişi raporu 12 Mart 2005 tarihinde düzenlenmiştir. Söz konusu raporda, bilirkişi, iki sanığın ve belediye yetkililerinin sorumluluklarının söz konusu olduğu sonucuna varmıştır.

14. Ceza yargılaması boyunca, Ağır Ceza Mahkemesi önünde birçok duruşma gerçekleştirilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, yapılan her duruşmanın

sonunda, duruşmalarda hazır bulunmaması sebebiyle A.A. hakkında tutuklama kararı vermiştir.

15. Ağır Ceza Mahkemesi, 14 Eylül 2006 tarihli kararıyla, iki sanık hakkındaki yargılamaların ayrılmasına ve binanın inşaat teknikerinin 9 Mart 1981 tarihli bir yazıyla binanın inşası sırasında meydana gelen usulsüzlükleri belirttiğini değerlendirerek, ilgilinin beraat etmesine karar vermiştir.

16. Yargıtay, 5 Şubat 2007 tarihli bir kararla, bu kararı onamıştır.

17. Ağır Ceza Mahkemesi, 28 Şubat 2007 tarihinde, – kuşkusuz Ağır Ceza Mahkemesi huzuruna hiçbir zaman çıkmayan – A.A. hakkında kararını açıklamış ve söz konusu kararda, mülga Ceza Kanunu'nun 102. maddesinin 4. fıkrası ve 104. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen ve somut olayda yedi buçuk yıla ulaşan zamanaşımı süresinin geçtiğini tespit etmiş ve kamu davasının düşmesine hükmetmiştir.

18. Başvuranlar, söz konusu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmamışlardır.

B. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

19. Borçlar Kanunu kapsamında, yasa dışı veya haksız bir fiil nedeniyle zarar gören kimse, gerek maddi zarar (madde 41-46) gerekse manevi zarar (madde 47) için tazminat davası açabilmektedir. Hukuk mahkemeleri, ceza mahkemelerinin ilgilinin suçluluğu hakkındaki tespitlerine ya da hükmüne bağlı değildir (madde 53).

ŞİKÂYETLER

20. Başvuranlar, Sözleşme'nin 6 ve 13. maddelerini ileri sürerek, kendilerine göre, yakınlarının ölümüne sebep olan kişilerin ulusal hukuk sisteminde cezalandırılmadıklarından şikâyet etmektedirler.

Bu bağlamda başvurular, bilhassa ulusal otoritelerin etkili bir yargı sistemi oluşturmamış olmasından şikâyet etmektedirler. Ayrıca cevaben sundukları dilekçelerde, başvurular, Sözleşme'nin 2. maddesine atıfta bulunmaktadır.

HUKUKÎ DEĞERLENDİRME

A. Başvuruların Birleştirilmesi Hakkında

21. Mahkeme, İçtüzüğü'nün 42. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, içerdikleri olgular ve hukuki sorunların benzerliklerini dikkate alarak başvuruların birleştirilmesine karar vermiştir.

B. Davanın Konusu

22. Hükümet, başvuruların talebinin Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamına girmediğini ileri sürmektedir. Hükümet, başvuruların yalnızca Sözleşme'nin 6. maddesi açısından incelenmesi gerektiği kanısındadır.

23. Başvurular, Sözleşme'nin 2, 6 ve 13. maddelerinin ihlal edildiği sonucuna varılması gerektiği kanısındadırlar.

24. Somut olayda Mahkeme, başvuru formunda Sözleşme'nin 2. maddesini ileri sürmemelerine rağmen, başvurular, mevcut başvuruların yapıldığı tarihten itibaren yakınlarının ölümünün ardından açılan ceza davasının seyrinden ve Türkiye'deki hukuk sisteminin etkin olmamasından şikâyet etmektedirler. Mahkeme, davaya ilişkin olay ve olguların hukuki değerlendirilmesi konusunda takdir yetkisine sahip olup (*Glor/İsviçre*, No. 13444/04, § 48, AİHM 2009), başvuruların şikâyetlerinin yalnızca Sözleşme'nin 2. maddesi açısından incelenmesinin uygun olacağı kanısındadır. Sözleşme'nin 2. maddesinin ilgili kısmı aşağıdaki şekildedir:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. (...)”

C. Sözleşme'nin 2. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası Hakkında

1. Tarafların İddiaları

25. Hükümet, iki nedenden dolayı iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazında bulunmuştur.

26. Hükümet ilk olarak, 9 Ocak 2013 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un (Bundan böyle "6384 sayılı Kanun" olarak anılacaktır) kabul edildiğini hatırlatmaktadır. Bu bağlamda Hükümet, başvuranların söz konusu Kanun'da tanınan hukuk yolunu kullanmadıklarını ileri sürmektedir.

27. İkinci olarak Hükümet, başvuranların hukuk veya idare mahkemeleri önünde tazminat davası açması gerektiği kanısındadır. Bu bağlamda Hükümet, Yargıtay ve Danıştay tarafından verilen konuyla ilgili on bir kararın nüshalarını ibraz etmektedir. Söz konusu davalarda, aynı depremin meydana gelmesi sonucunda yakınlarını kaybeden ilgililer tarafından üçüncü şahıslara, Devlete karşı tazminat davaları açılmış ve ulusal mahkemeler tarafından bu talepler kabul edilmiştir.

28. Başvuranlar, Hükümetin ileri sürdüğü itirazlar hakkında açıklamada bulunmamaktadırlar.

2. Mahkeme'nin Değerlendirmesi

29. Mahkeme, 6384 sayılı Kanun ile sunulan başvuru yolu ile ilgili olarak, *Ümmühan Kaplan/Türkiye* davasında (No. 24240/07, 20 Mart 2012) pilot karar usulünün uygulanmasının ardından kabul edilen söz konusu kanunun, bir tazminat komisyonunun kurulmasını sağladığını ve yargılanma süresine ilişkin davalar ile mahkeme kararlarının icra edilmemesine veya kısmen icra edilmesine ya da gecikmeli olarak icra edilmesine ilişkin davalarda uygulanacak usulü ve ilkeleri açıkladığını gözlemlemektedir

(*Turgut ve diğeri/ Türkiye* ((kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 4860/09, § 47, 26 Mart 2013). Bankalar Kurulu, 16 Mart 2014 tarihli kararname ile, 6384 sayılı Kanun'un hükümlerine uygun olarak, komisyonun konu yönünden (*ratione materiae*) ve zaman yönünden (*ratione temporis*) yetki alanını genişletmiştir. Böylelikle, kamulaştırma veya irtifak hakkı tesislerinde uzun yargılama ve enflasyonun etkisiyle kamulaştırma veya irtifak hakkı bedelindeki değer kaybı iddiasına ilişkin olarak yapılan başvurular, ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin yaptırımlarına karşı başvuru ve incelenen itirazlarda savunma hakkının kısıtlandığı, ceza infaz kurumlarında Türkçe dışında dil kullanıldığı gerekçesiyle haberleşme hakkının ihlal edildiği, Ceza infaz kurumlarında Türkçe dışında yazılan mektup ve benzeri iletilerin kurum idaresi tarafından alınmadığı veya gönderilemediği gerekçesiyle haberleşme hakkının ihlal edildiği ve Ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutukluların yararlanmak istedikleri süreli ve süresiz yayınların değişik gerekçelerle engellendiği iddialarıyla yapılan başvurular bu komisyon tarafından incelenebilmektedir. Oysa Mahkeme, somut olayda, mevcut başvuruların konularının farklı olduğunu tespit etmektedir zira söz konusu başvurular, başvuranların yakınlarının hayatlarını kaybetmeleri sonrasında açılan ceza davalarının etkinliği ile ilgili olmaktadır.

30. Sonuç olarak, Hükümetin bu bağlamda ileri sürdüğü itiraz kabul edilemez.

31. Mahkeme, tazminat davası türlerinin bulunduğu dair itiraz ile ilgili olarak, Sözleşme'nin 2. maddesinin yalnızca Devlet görevlilerinin güç kullanımı sonucu meydana gelen ölümlerle ilgili olmadığını hatırlatmaktadır. Bu hükmün ilk cümlesi, Devletlere kendi yargı yetkileri altında bulunan kişilerin hayatlarını korumaya yönelik gerekli tedbirleri almaları yönünde pozitif bir yükümlülük yüklemektedir (*Calvelli ve Ciglio/İtalya* [BD], No. 32967/96, § 48, AIHM 2002-I). Bu yükümlülük, yaşam hakkını tehlikeye atacak nitelikteki, kamuya özgü olan ya da olmayan her türlü faaliyet bağlamında geçerli olduğu şeklinde

yorumlanmalıdır (*Öneriyıldız/Türkiye* [BD], No. 48939/99, § 71, AİHM 2004-XII).

32. Sözleşme'nin 2. maddesinden doğan pozitif yükümlülük, her şeyden önce, yaşam hakkının tehlikeye atılması konusunda, bilhassa ceza hukuku vasıtasıyla, etkili şekilde önleyici ve caydırıcı olan yasal ve idari bir çerçeveyi oluşturma yönündeki başlıca görevini kapsamaktadır (yukarıda anılan *Öneriyıldız* kararı, § 89, *Igor Shevchenko/Ukrayna*, No. 22737/04, § 41, 12 Ocak 2012). Diğer taraftan söz konusu yükümlülük, kişinin ölümcül nitelikte olabilecek yaralanmalara maruz kalması veya ölüm durumlarında, Devletin olayların tespit edilmesine, sorumluların hesap vermesine ve mağdura uygun telafinin sağlanmasına imkân verecek etkili bir yargısal sistem kurmasını gerektirmektedir (*Kudra/Hırvatistan*, No. 13904/07, § 101, 18 Aralık 2012 ve *Koceski/“Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti”* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 41107/07, § 21, 22 Ekim 2013).

33. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmediğinde, etkili bir yargı sistemi oluşturma yönündeki pozitif yükümlülük, mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmemektedir (*Anna Todorova/Bulgaristan*, No. 23302/03, § 74, 24 Mayıs 2011). Öte yandan benzer yükümlülük, söz konusu hukuk sisteminin, ilgililere, ilgili kişilerin sorumluluğunun tespit edilmesi ve gerektiği takdirde tazminat ödenmesi gibi duruma uygun tüm hukuki yaptırımların uygulanması amacıyla tek başına hukuk mahkemelerine ya da ceza mahkemeleri önünde bir başvuruyla birlikte başvuruda bulunma imkânı tanınması halinde yerine getirilebilmektedir (yukarıda anılan *Kudra* kararı, § 91).

34. Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin, yalnızca iç hukukta öngörülen koruma mekanizmalarının teoride mevcut olmasını değil aynı zamanda, uygulamada etkili şekilde işlemlerini de gerektirdiğini kaydetmektedir. Bu hususlar, yetkili makamlara sunulan davaların ivedi şekilde ve gereksiz gecikmelere mahal vermeden incelenmesini gerektirmektedir (yukarıda anılan *Anna Todorova* kararı, § 73).

35. Öncelikle Mahkeme, mevcut davaları göz önünde bulundurarak, bu davaların başvuranların yakınlarının yaşanan deprem sonrası evlerinde hayatlarını kaybetmesi ile ilgili olduğunu ve Devletin yaşam hakkını korumayı amaçlayan bir düzenleme getirme konusundaki yükümlülüğünü yerine getirmediğinin iddia edilmediğini tespit etmektedir. Dolayısıyla, yaşam hakkının korunması için yeterli yasal ve idari bir çerçevenin mevcut olması konusunda herhangi bir sorun ortaya çıkmamaktadır.

36. Dolayısıyla somut olayda, Mahkeme'nin, yalnızca mevcut davalara ilişkin koşullarda, Türk hukukunda mevcut olan hukuk yollarının, başvuranlara Sözleşme'nin 2. maddesinin usulü gerekliliklerini karşılayan yollar sunup sunmadığını denetlemesi gerekmektedir.

37. Somut olayda Mahkeme, ölümün meydana geldiği koşulların bu bağlamda şüphe uyandıracak nitelikte olmaması nedeniyle başvuruların yakınının ölümüne kasten sebep olunduğunu veya ölümün Devlet görevlilerin sorumluluğundan kaynaklandığını ileri süren herhangi bir unsurun bulunmadığını gözlemlemektedir. Öte yandan başvurular, bu türden bir iddiada bulunmamaktadırlar. Dolayısıyla Mahkeme, konu hakkındaki içtihadına uygun olarak, tazminat davasının, ilke olarak, olayların ve söz konusu sorumlulukların tespit edilmesine imkân verebileceği ve Sözleşme'nin 2. maddesi uyarınca başvuranlara uygun bir telafi sağlayabileceği kanısındadır.

38. Hükümet tarafından sunulan kararlardan, başvuranların hukuk ve idare mahkemeleri önünde çeşitli tazminat davalarından yararlanabileceği anlaşılmaktadır. Mahkeme, söz konusu davalardan hangisinin en uygun dava olduğu konusunda karar vermenin kendi görevi olmadığını kaydetmektedir. Bununla birlikte Mahkeme, bu tür bir davanın açılmasının, bu bağlamdaki pek çok davada sorumlulukların sırasıyla tespit edilmesine imkân verebileceği kanısına varmaktadır. Oysa başvurular, iç hukukta kendilerine sunulan söz konusu hukuk yollarının hiçbirini kullanmamışlardır.

39. Öte yandan Mahkeme, başvuruların mevcut hukuk yollarının etkinliği hakkında açıklamada bulunmadıklarını kaydetmektedir. Başvurular tarafından, mevcut hukuk yollarının Sözleşme'nin 2. maddesinde öngörülen erişilebilirlik ve etkinlik kriterlerinden yoksun olduğu ileri sürülmemiş olup, somut olayda bu yönde hiçbir unsur da yer almamaktadır. Bu bağlamda Mahkeme, bilhassa 12 Mart 2005 tarihli bilirkişi raporunu dikkate alarak, başvurular tarafından bir hukuk davasının açılabilmesi için ilgililerce sorumluluk atfedilebilecek kişilerin yeterince tanındığı gözlemlenmektedir (bk. *mutatis mutandis*, *Stoyanovi/Bulgaristan*, No. 42980/04, § 68, 9 Kasım 2010). Dolayısıyla, bu türden bir dava açmak başvuruların görevidir.

40. Öte yandan Mahkeme, Türk hukukunda, hukuk mahkemelerinin, ceza mahkemelerinin ilgililerin suçluluğu hakkındaki tespitlerine ve kararlarına bağlı olmadıklarını gözlemlenmektedir (bk. yukarıdaki 19. paragraf).

41. Başvuruların, yakınlarının ölümünden sorumlu olan kişilerin cezai alanda mahkûm edildiklerini görmeleri gerektiği konusunda ısrar ettiklerinin anlaşılması nedeniyle, Mahkeme, somut davadaki koşullara benzer koşullarda, Devletin Sözleşme'nin 2. maddesinden doğan pozitif yükümlülüğünün mutlaka cezai yola başvurulmasını gerektirmediğini (bk. yukarıdaki 33. paragraf) ve Sözleşme'nin 2. maddesinden, bu türden bir hukuk yoluna başvurulmasının gerekmesi durumunda bile, zarar gören kişilere üçüncü şahıslar hakkında cezai alanda soruşturma yürütülmesini hatta bu kişilerin mahkûm edilmelerini sağlama hakkının veya her yargılamanın mahkûmiyet kararıyla ya da belirli bir cezanın verilmesiyle sonuçlanmasını gerektiren bir sonuç yükümlülüğünün bulunduğu yönünde bir sonucun çıkarılmaması gerektiğini hatırlatmaktadır (yukarıda anılan *Öner Yıldız* kararı, § 96).

42. Somut olayda Mahkeme, iki kişi hakkında açılan ceza davasının söz konusu binanın inşasında kusuru bulunmaması nedeniyle sanıklardan birinin beraat etmesiyle ve adli makamların ivedilikle davranmaması nedeniyle

kamu davasının zamanaşımına uğradığı yönündeki tespitle sona erdiğini gözlemlemektedir. Ulusal mahkemelerin uzun atalet dönemi nedeniyle ceza yargılamasının zamanaşımına yol açtığı ve bu durumun söz konusu yargılamayı müteahhidin kusurunun bulunup bulunmadığının tespit edilmesi konusunda elverişsiz kıldığı ileri sürülebilmesine rağmen, başvuranların yakınlarının ölümündeki söz konusu sorumlulukların tespit edilmesine imkân verecek mevcut hukuk yollarının yeterliliğine hiçbir unsurun hanel getiremeyeceği de bir gerçektir.

43. Sonuç olarak, Mahkeme, somut olayda açılan ceza yargılamasındaki eksiklikler ne şekilde olsun, başvuranların yakınlarının ölümü ile ilgili olarak yasal yönden uygun bir cevap getirebilecek etkili bir yargısal sistemin oluşturulması konusunda Sözleşme'nin 2. maddesinden doğan yükümlülüğü karşılayabilecek nitelikte hukuk yollarının başvuranlara sunulduğunu değerlendirmektedir. Mahkeme, ilgili şahısların söz konusu hukuk yollarından yararlanmadıklarını kaydetmektedir. Sonuç olarak, bu hüküm bağlamındaki şikâyet açıkça dayanaktan yoksundur ve dolayısıyla, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oybirliğiyle,

Başvuruları birleştirmeye ve

Başvuruların kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilerek, 22 Ekim 2015 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Paul Lemmens
Başkan